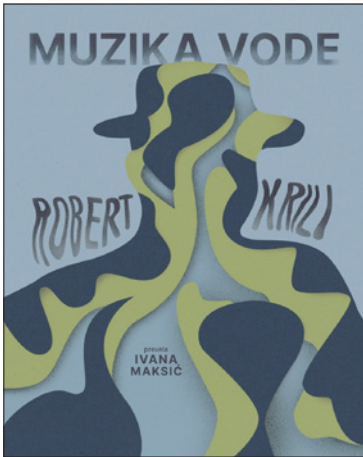

Владислава Гордић Петковић

ТРИЈУМФ МЕТАКОНСТРУКЦИОНИЗМА

(Роберт Крили: *Музика воде*, превела с енглеског и изабрала Ивана Максић, Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2023)

Можемо тврдити да језик није реалност сама по себи већ тек један њен инструмент; исто тако, можемо тврдити да је језик наше предвидиво средство поимања реалности; још можемо тврдити и да је језик суочен са задатком да нас сурва у шокантну непосредност додиром с предметношћу света; можемо све то; но ништа од реченог није ново осведочење ком се ваља радовати, нити је унапред препознато упозорење које ће нас руководити у читању поезије.

Можда је заиста могуће разликовати две традиције у америчкој поезији, онако како је то изложила Марџори Перлоф: једна се од њих укоренењује у природном језику, тражећи своје порекло у обичном говору, у „демократском тлу колоквијалног“;

друга пак песму види као артефакт, супротстављену свом извесном пореклу у колоквијалном говору. Прву традицију гради осовина Волт Витман – Езра Паунд – Вилијам Карлос Вилијамс и Ален Гинзберг уз њих; друга традиција сеже од француских симболиста до Воласа Стивенса и Џона Ешберија, водећи даље до језичких песника.

Поезија Роберта Крилија не може се довољно приближити ниједној од две опције. Сам песник често је истицао у којој мери његов језик припада нижим и непривилегованим слојевима друштва – фармерима, радницима, отпадницима, лингвистичком и културолошком контексту његовог детињства и одрастања. Признавао је колико дугује тим формативним утицајима, иако читалац не може да не увиди с колико је напете брижности свака његова песма саздана на нечем посве супротном тој непосредности обичног говора – а његова је целокупна поезија заснована на бираним метричким и ритмичким обрасцима, на вешто режираној сведености, на доследности идеографског записивања, без обзира на то што из малорекости, вербалне збијености и појмовне скучености израња чудесан колорит призора, језив и привлачан у исти мах.

„Са моје / кошуље отпала дугмад коју сам прекрио / краватом“, стоји у песми „Причање“ ова моћно једноставна слика у коју може да се слије поезија Роберта Крилија. Супротстављајући се свему што може бити тема разговора, свему што се

може изговорити тек да би се о нечему причало, песник на позадинској линији вербалног фронта води другачије семантичке битке, свестан да реч и појава морају сакрити издајничке дефиците и саблажњиву дисфункционалност, не би ли поврх њих конструисали нешто неочекивано и другачије. У поменутој песми, песник каже: „чуо сам како ми / глас изненада слеће на писту нечијег / коментара” – тако препознајемо ону нужну дисонанцу у сваком покушају да се постигне привид склада. Наоко утопљен у гомилу, „чист и пристојно одевен”, лирски субјект напетом маневрише комуникацијом и видовима комуницирања не би ли постигао разумевање које ће разоружати свет, не би ли доказао да је *йричање* сувишно, да га мора наткрилити *йовор*, исто онако како кравата прекрива дугмад која недостају.

Иако дуго најчешће повезиван с групом песника Блек Маунтин, Роберт Крили извојевао је засебно место у пантеону америчке поезије. Не само крхка већ и концизна, готово непретенциозна, његова каснија поезија ипак изналази метафоре за које се тако често тврдило да их у његовим песмама нема. Концизност Крилијевог исказа утемељена је на емотивној интензивности, на напетости која произлази из синтетичности и сажимања. Нема у том интензитету драматике, јер ничег драматичног нема у томе што се стиже „опет до старих одјека”: чак и када, као у песми „Тужна шетња”, лирски субјект напомене „Али сада је то само тужна шетња / по празном парку”, шетња простором у ишчекивању да се из њега изађе, те речи имају задатак да укажу на то како се живот круни и осипа, како се празни од значења, но све то запрепашћење над *разирадивошћу* обичне свакодневице бива прећутано, изостављено, мирно склоњено у страну да би мир, празнина и стагнација проговорили. Крилијеве песме стога достижу врло крхак и нестабилан, али помно и усредсређено саздаван тематски и семантички баланс: „Има тог нечег у љубави / као по правилима синтаксе / мушкарци налазе жене и спајају / тела са умовима.”

Предат звуку и ритму језика, посвећен распореду речи на страници као договореној кореографији, Крили понекад своје песме посвећује Вилијаму Карлосу Вилијамсу; чак и да се не ради о директном утицају, могло би се говорити о тематским и формалним сагласјима: а често Крили следи Вилијамсове цезуре, често прецизно опцртава чистоту његових слика. Опкорачења су свет за себе, љупка конститутивна механика Крилијеве поезије и његово моћно семантичко оружје, а она опасују свет произвољно постављених граница, који трага за прерасподелом приоритета, увида и сазнања. Стил Роберта Крилија гради се на маневрима унутрашњом римом и асонанцом као у песми „Харт Крејн”, одајући почаст Вилијаму Карлосу Вилијамсу чији је утицај и логичан и ненадан. Структура Крилијевих песама је крхка, високо естетизована, у њу се уливају ритмичка и звучна сагласја. Критичари тврде да се код Крилија тривијално и игриво понекад затекну у опасној близини рефлексивног и ауторефлексивног, да се тако и интелектуална игра обрела у близини емоције. Свака песма опрезно продубљује тему љубави и љутње, склада и сукоба. „Жена је / нужна, човек / изгубљен у озбиљним / мислима: / дај му облик свакако, / име и титуле”, стоји у песми „Загонетка”, која је мала ауторефлексивна химна самодовољности.

Чарлс Олсон желео је да језик продре много дубље од нивоа означитеља, да он буде мост не само према значењима него превасходно према стварима. У свом чувеном есеју „Проективни стих” позива се на чулност језика, на његову органску

природу, на улогу језика као инструмента зависног од гласа, даха, од сопствене телесности. Олсон трага за могућностима утеловљења песника у језику. Језик је говорни ритуал који нас уводи у свет у ком се метафора конституише више као управо откривени однос између ствари него као унапред утемељен однос међу речима. „Оно што сам / дошао чинити / је одељено, делом сачувано”, стоји као поента у Крилијевој песми „Невиност” која је саздана од емпиријске збуњености пред фактографијом природе: све што је утемељено може да трансцендира у нешто ново и непознато што обитава са друге стране измаглице.

Незграпна, а баш у тој незграпности тачна, аутопоетичка реченица једног српског прозаисте гласила је: „Ја припадам писцима који теже ка скраћењу, употреби што мање речи, а да се добије у скраћеном облику – дуг садржај.” Код Роберта Крилија концизност су врата перцепције која воде ка дугим садржајима, исцрпљујућим а неисцрпним суштинама.